

บทคัดย่อ

ชื่อภาคนิพนธ์	: การก่อเกิด การพัฒนาและการนำไปปฏิบัติ ของ นโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
ชื่อผู้เขียน	: นายเฉลย แสงอุส่าห์
ชื่อปริญญา	: ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาลังคม)
ปีการศึกษา	: 2544

การศึกษา เรื่อง การก่อเกิด การพัฒนา และการนำไปปฏิบัติของนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการทางนโยบายในแง่ของการก่อเกิด การพัฒนา การนำไปปฏิบัติ รวมถึงแนวทางที่ควรปรับปรุงแก้ไข ของนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยศึกษาในขอบเขตของเวลาระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2543 ถึง เดือน ตุลาคม 2544

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงจำแนก(Classification)ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเนื้อหา(Content analysis) และเชิงพรรณนา(Descriptive) โดยยึดตัวแปรต่าง ๆ ในกรอบแนวคิดเป็นแนวทางประกอบกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์หาข้อสรุป

แหล่งข้อมูลในการศึกษา แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลเอกสาร(Documentary data) ซึ่งได้จากนโยบายรัฐบาล กฎหมาย กฎระเบียบ คู่มือปฏิบัติ เอกสารงบประมาณ รายงานการประชุม และข้อมูลจากสื่อมวลชนสาขาต่าง ๆ 2) ศึกษาจากการสัมภาษณ์(Interview) ซึ่งเลือกผู้ให้ข้อมูลเพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เกี่ยวข้องกับนโยบายในระดับชาติ ซึ่งอยู่ในส่วนกลาง และผู้เกี่ยวข้องในระดับภูมิภาค โดยเลือกผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอและกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี เป็นแหล่งข้อมูล และ 3) ศึกษาจากการสังเกตการณ์(Observation) ในกระบวนการกำหนดและพัฒนานโยบายด้านต่าง ๆ รวมทั้งการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ

ผลการศึกษา ปรากฏว่า

1. การก่อเกิดนโยบาย

การก่อเกิดนโยบายนี้ เป็นการนำนโยบายกองทุนพัฒนาชนบทที่มีและดำเนินการอยู่เดิมมาเป็นแบบเพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยพิจารณารูปแบบ โครงสร้างการบริหารและการจัดการมาคัดสรร

(2)

นำสิ่งที่ตีมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดกรอบนโยบายขึ้นมาใหม่ แก้ไขปัญหาที่เคยเกิดขึ้นและป้องกันปัญหาที่อาจจะมีได้อีก ซึ่งการก่อเกิดนโยบายฯ นี้ สอดคล้องกับตัวแบบทางวิชาการเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายที่เรียกว่า ทฤษฎีตัวแบบปรับแก้ของเดิม(Incremental model)

2. การพัฒนานโยบาย

นโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้พัฒนามาจากนโยบาย"กองทุนพัฒนาชนบท" ที่ได้เริ่มจัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย กองทุนพัฒนาชนบท พ.ศ. 2527 วันที่ 4 ธันวาคม 2527 ซึ่งมีการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาสาระและเปลี่ยนแปลงหน่วยงานรับผิดชอบมาหลายครั้ง

จากการศึกษาการพัฒนานโยบาย พบสาระความแตกต่างที่สำคัญของนโยบายฯ นี้ กับนโยบายเดิมที่กล่าวถึง ในประเด็นสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) นโยบายนี้มอบเงินทุนให้แก่ทุกหมู่บ้าน อย่างเท่าเทียมกันตามเขตปกครอง คือ หมู่บ้านละล้านบาท
- 2) มอบอำนาจให้ประชาชนในหมู่บ้านบริหารเงินกองทุนนี้กันเอง ตามหลักประชาธิปไตย ในรูปแบบคณะกรรมการกองทุน
- 3) ให้คณะกรรมการกองทุนแต่ละหมู่บ้านบริหารเงินด้านจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกกองทุนโดยผ่านระบบบัญชีของธนาคารเท่านั้น ไม่ให้มีเงินผ่านมือคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งการรับชำระหนี้เงินกู้ด้วย
- 4) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่เป็นเพียงพี่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำและเสนอแนะการดำเนินงานเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจแทนกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง

3. การนำนโยบายไปปฏิบัติ

นโยบายที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนเป็นสำคัญ มีการรูงใจ การใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม และบริหารจัดการโดยการสร้างทีมงานมากกว่าการมุ่งใช้การควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางวิชาการที่เรียกว่า ทฤษฎีตัวแบบการพัฒนาองค์กร(Organization Development model)

ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรมีการฝึกอบรมแก่คณะกรรมการเพื่อเตรียมพร้อมในการดำเนินงานก่อนการโอนเงิน
- 2) ควรจัดให้มีการสัมมนาเพิ่มพูนขีดความสามารถของประชาชนในการเป็นสมาชิกของกองทุน

(3)

- 3) ควรมีการประเมินผลเพื่อจัดระดับกองทุนหมู่บ้านเป็นระดับดี ระดับปานกลาง และระดับต้องปรับปรุง
- 4) ควรให้มีการรายงานผลความก้าวหน้าในการดำเนินงานเป็นประจำทุกเดือน โดยคณะกรรมการกองทุน
- 5) ควรส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานกองทุน ผ่านแผนพัฒนาตำบล
- 6) ควรใช้ข้อมูลอาชีพของประชาชน ในการวางแผนส่งเสริมอาชีพสมาชิกกองทุน
- 7) ควรมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน เพื่อเป็นที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน และเป็นศูนย์การเรียนรู้
- 8) ควรมีการสร้างเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านฯ ให้เกิดขึ้นโดยเร็ว
- 9) ควรมีการคัดเลือกสมาชิกกองทุนที่ประสบความสำเร็จด้านการประกอบอาชีพเพื่อช่วยเหลือแนะนำสมาชิกกองทุนในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน
- 10) ควรมีระเบียบสำหรับการจัดการกองทุนชนบทและกองทุนเมือง ที่แตกต่างกัน
- 11) ควรจัดให้มีคณะติดตามงาน ในลักษณะ คณะผู้ตรวจการกองทุน
- 12) ควรวางแผนงานในเชิงบูรณาการของโครงการต่าง ๆ ที่เป็นการผลักดันและถ่ายทอดนโยบายลงสู่การปฏิบัติ ระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและประชาชนที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการอย่างสอดคล้องประสาน